Nr. 7 Vilnius 1938 m. birželis 21 d. I metai

ŪKININKAS

::: SAVAITINIS „AIDO“ PRIEDAS ŪKININKAMS :::

Reikia prisigaminti pašaro

Šiemet beveik visi mūsų ūkininkai laukia menko derliaus. Labai blogai atrodo vasarojus, bet nekaip užderėjo ir žiemkenčiai. Ypatingai blogas derlius yra visame Švenčionių krašte. Vasarojas kai kur visai pražuvęs. Dėl to daugeliui ūkininkų pritruks ne tiktai duonos, bet ir pašaro.

Blogai kai ūkininkas neturi pakankamai maisto savo šeimai išmaitinti. Bet daug nuostolių ūkininkui tenka turėti, kai pritrūksta ir pašarų. Tada reikia parduoti gyvulius ir tuo būdu turėti daug mažiau trąšų. Neturint pakankamai trąšų, gaunamas daug mažesnis derlius net ir palankesniam orui esant. Taigi nederlius ūkininkus paliečia labai skaudžiai keleriems metams. Todėl, laukiant nederliaus, reikia daryti pastangų, kad jis kuo mažiausiai pakenktų ūkiui.

Šiuo metu, žinoma, jau negalima pataisyti žiemkenčių, nes jie jau užmezgė grūdus. Todėl jie paliekami be priežiūros iki pat rugiapiūtės. Bet vasarojus, bulvės, šakniavaisiai, pašariniai mišiniai dar galima gerokai pataisyti, jiems padėti. Jeigu vasarojus ir bulvės gerai uždera, tai ūkininkas dar gali neblogai išsiversti, net jeigu žiemkenčiai visai pražūsta.

Kadangi žiemkenčiai kai kuriose vietose užderėjo labai blogai, tai pirmiausia reikėtų nuspręsti, ar apsimoka tuos javus nokinti, ar negeriau būtų juos šiuo metu nupiauti, išdžiovinti ir suvartoti kaip pašarą, o jų vieton pasėti vasarojų, mišinius, pasodinti šakniavaisius. Minėti augalai, jeigu tik vasara bus nelabai sausa, iki rudens visai gerai suaugs ir duos daug daugiau naudos, negu sunykę žiemkenčiai. Ypatingai būtų patartina į tokias vietas sėti mišinius, iš kurių galima susilaukti daug maistingo pašaro gyvuliams. Arba jeigu rugiai bei kviečiai labai reti ir menki, tai taipgi gali geriau apsimokėti juos dabar nupiauti pašarui ir pasėti į ražienas lubinas. Jis iki rudens irgi gerai suaugs. Šiuo atveju lubinas patręš žemę ir pavaduos mėšlo stoką, kuri, kaip minėjome, po nederliaus metų visuomet pasireiškia. Tas lubinas galima išnaudoti įvairiems tikslams. Pavyzdžiui, galima rudenį aparti ir sėti vėl ton pačion vieton žiemkenčius, galima palikti bulvėms. Jeigu suspėja prinokti, tai galima ankštis nurinkti ir žiemos metu grūdus sušerti, o stiebus aparti žiemkenčiams arba vasarojui. Žinoma, šiuo atveju būtų naudingiausia pasėti saldusis lubinas. Tuomet būtų galima prisiauginti gero pašaro ir trąšų.

Jeigu menkai augančių žiemkenčių nenorima dabar nušienauti pašarui, tai bent retesnės vietos, pleikės (plikės) reikia kuom nors užsėti. Geriausia, žinoma, būtų užsėti lubinu. Lubinas dažnai sėjamas ir į visai gerus žiemkenčius. Jeigu pasėjama lietingu metu, tai lubinas gerai sudygsta ir iki rudens gerai suauga.

Kalbant apie vasarojų, galima pasakyti panašiai, kaip ir apie žiemkenčius. Jeigu vasarojas labai retai sudygo ir blogai auga, tai geriausia būtų jį atarti ir pasėti kokius nors pašarinius augalus. Tinkamiausia, žinoma, būtų pašariniai mišiniai: vikai su avižomis ir peliuška. Jeigu vasarojas sudygęs tankiai, bet labai silpnai auga, tai tada naudinga patręšti azotinėmis trąšomis, būtent: salietra arba salietšaku. Šios trąšos paskatina augalus augti, šaknytis ir krūmytis. Duoti jų galima bent po 1 maišiuką 1 ha. Duodamos trąšos tada, kai augalai yra visai sausi, nes šlapiems nudegintų lapelius. Kitų priemonių šiems augalams padėti nėra ir negali būti.

Šiuo metu dar daug galima būtų padėti šakniavaisiams ir bulvėms Šie augalai dabar dar tik pradėjo augti. Gerai juos prižiūrint, galima žymiai padidinti jų derlių, net jeigu oro sąlygos yra ir nepalankios. Pirmiausiai reikia neužmiršti, kad šakniavaisiai laiku reikia praretinti, nuolat išravėti iš jų piktžolės, purinti žemė. Jeigu laiku ir tinkamai bus padaryti šie darbai, tai jų derlius žymiai padidės. Norint sudaryti jiems dar geresnes sąlygas, reikia patręšti salietra arba srutomis. Panašiai reikia prižiūrėti ir bulvės. Jos bent du kartus reikia akėti ir būtinai du kartu kaupti. Laiku akėjamos ir kaupiamos bulvės net ir sausrų metu visai gerai uždera.

Nereikia užmiršti ir apie dobilus. Daugelyje vietų dėl sausrų jie irgi menkai atrodo. Bet užtenka jiems duoti truputį salietros ir jie iš karto pradės sparčiai augti, patankės ir pradės šakotis.

Pašariniai mišiniai šiemet negalima ilgai laikyti ant lauko. Kai tik suaugo ir rengiasi žydėti, tuojau reikia juos šienauti ir, ant žaiginių išdžiovinus, vežti kluonan. Nupiovus dar galima antrą kartą pasėti mišinius ir iki rudens susilaukti nemažo derliaus. Taipgi ir juodieji pūdymai reikėtų išnaudoti. Jeigu tik bent kiek bus lietingesnis oras, reikėtų juos užsėti mišiniais, ypatingai vikų ir peliuškų. Šie augalai žemės neišalina, o iki žiemkenčių sėjos (per $2^1/_2$ mėnesio) dar galės suaugti. Ypač reikėtų sėti į kviečiams skirtą juodą pūdymą, nes kviečiams žemė galima suarti prieš pat sėją.

Nereikia užmiršti dar ir to, kad daugelyje vietų, kur tarp geresnių javų yra didesnių pleikių (plikių), galima pasodinti runkeliai, pašarinės ropės. Tos pleikės galima būtų supurinti net ir kastuvais.

Be to, šiemet reikia labai atsargiai sudoroti dobilus ir mišinius: laiku juos nušienauti ir tinkamai (tiktai ant žaiginių) išdžiovinti.

ŪKIŠKOS NAUJIENOS

LIETUVOS VALSTYBĖJE

Kontrolės ratelių veikla

Per 20 metų nepriklausomo gyvenimo Lietuvos valstybė nuveikė daug svarbių darbų ir žemės ūkio srityje. Pavyzdžiui, pieno ūkis, pirmiau buvęs visai nereikšmingą ir nežinoma šaka, dabar išaugo į didžiulę ir pirmaujančią šaką. Jau dabar Lietuva eksportuoja per metus apie 15 milijonų kg sviesto. Tai geriausias pažangos rodiklis.

Tačiau tuomi, kas atsiekta, dar nesitenkinama. Nuveikti darbai skatina dar smarkiau ir veikliau dirbti, kelti žemės ūkio kultūrą. Dėl to nesitenkinama ir dabartine pieno ūkio padėtimi. Ši šaka galima pagerinti tik tada, kai turima pieningų, sveikų, gerai pašarus naudojančių, gerai prižiūrimų ir auginamų galvijų. Geriausia ir tikriausia priemonė galvijų ūkiui pagerinti ir tvarkyti yra galvijų produktingumo kontrolė. Kontroliuojant galima atrinkti naudingiausius, pieningiausius galvijus, nurodyti tiksliausius šėrimo būdus ir parinkti geriausius veršelius auginimui.

Tam tikslui atsiekti jau nuo 1923 metų buvo pradėta organizuoti galvijų kontrolės rateliai. Minėtais metais tebuvo suorganizuota tiktai 6 rateliai su 46 bandomis ir 1170 karvių. 1931/32 metais jau veikė 145 rateliai su 3.000 bandų ir 34.000 melžiamų karvių, o 1937 metų pabaigoje jau veikė 173 rateliai. Šiemet dar leista įkurti 29 nauji rateliai. Tuo būdu dabar jau veikia 202 galvijų auginimo ir kontrolės rateliai. Ratelius kontroliuoja ir atitinkamus patarimus ir nurodymus teikia Žemės Ūkio Rūmų užlaikomi instruktoriai.

Kiek ir kokių trobesių pastatyta pernai Lietuvoje

Pernai pastatyta 23.619 įvairių trobesių. Vien tik į privatinę statybą investuota apie 53,5 mil. litų, tuo tarpu kai užpernai tiktai 36,3 mil. lt., o namų pastatyta 24,735. Valdiniams trobesiams statyti pernai išleista apie 10 mil. lt., o 1936 m. tik 3,3 mil. lt. Į šios rūšies statybą čia neįskaitoma Krašto Apsaugos ir Susisiekimo Ministerijų statyba.

Kiek galima spręsti iš turimų duomenų, šiais metais statyba Lietuvoje žada būti nemažesnė. Gyvai statoma Kaune bei kituose miestuose, o taip pat ir kaime. Šiuo metu statyba dar negali parodyti savo tikrojo greičio, nes, kaip tenka patirti, jaučiamas plytų trūkumas, kuris daug ką verčia palaukti. Nors šiemet jau įsisteigė kelios naujos pramonės ir daug kaimo plytinių, tačiau kol jos nepradės tinkamai veikti, tol plytų stigs. Manoma, kad plytų trūkumas sumažės antroje šio statybos sezono pusėje, ir dėl to ypač gyvos statybos laukiama į rudenį. Medinių namų statyba dabar pačiame įkarštyje, nes statybinės medžiagos trūkumo čia nejaučiama. Gal tik kai kur trūksta amatininkų specialistų.

Tenka pažymėti dar vieną tos statybos teigiamą reiškinį, būtent, tą, kad paskutiniais metais vis daugiau ir daugiau imama pastatus dengti ne importuota skarda, o savame krašte pagamintomis čerpėmis. Mediniai pastatai, daugiausia kaime, dengiami skiedromis, ir stogai nudažomi raudonai. Čerpių ir skiedrų stogai yra ne tik vertingi, bet žymiai taiso krašto išvaizdą.

Lietuvos agronomai vyksta Danijon ir Sovietų Rusijon

Birželio 17—26 d. Kopenhagoje įvyks Danijos ūkininkų išsilaisvinimo 150 metų sukakčiai paminėti tautinė paroda, kurioje bus labai plačiai atvaizduotos visos Danijos žemės ūkio šakos ir gamybos sritys bei priemonės. Šia proga į Daniją numatoma surengti Lietuvos agronomų ekskursija. Antrą ekskursiją Agronomų Sąjunga numato surengti į Sovietų Rusiją, kur rugpiūčio 1 d. atidaroma didelė visos Sovietų Rusijos žemės ūkio paroda.

Laukiama gero derliaus

Šių metų sausros tiek pakenkė ūkiui, kad net buvo pradėta galvoti apie nederlių. Žiemkenčiai, vasarojus, dažnai ir sodai, dėl vandens trūkumo, labai smarkiai kentė. Daug kur buvo išdžiūvę šuliniai, kūdros, balos ir upeliai. Aukštesniųjų vietų gyventojai vandenį vežđavo net keletą kilometrų. Daugelis jau ir nesitikėjo greit lietaus. Bet jau gegužės 25—26 dieną daugelyje vietų lijo. Lietus su mažomis pertraukomis truko apie 6 dienas. Prasidėjus liūtims, lengviau atsiduso ūkininkai ir kiti gyventojai. Gražiai pradėjo kilti žiemkenčiai, augti dobilai, vasarojus. Vėliau pasėti vasarojai, kurie anksčiau dar buvo nesudygę, per šešias lietaus dienas pradėjo žaliuoti. Taip pat atsigavo daržovės ir sodai. Kai kuriose aukštesnėse vietose sodai dėl vandens stokos žuvo. Žodžiu, šis lietus ūkininkams atnešė tikrą išganymą.

Ūkininkai teigia, kad nors dalis kviečių ir rugių dėl nepalankios žiemos ir pavasario nukentėjo, tačiau dabar, esant puikiam orui, jie atsigrėbsią ant vasarojaus. Gana smarkus lietus atnešė daug naudos ir laivininkystei. Dar prieš savaitę laiko visos upės buvo smarkiai nusekusios. Nemune nuo Kauno iki Baltijos jūros atsirado daugiau kaip 100 didesnių ir mažesnių salų. Net ir mažesnieji laivai įstrigdavo ant seklumų. Vanduo Nemune gegužės mėnesį buvo taip smarkiai nukritęs, kokio nebuvo užregistruota jau keliasdešimt metų. Dabar vanduo Nemune ir kitose upėse pradėjo smarkiai kilti. Taip pat labai daug naudos kelių dienų lietus atnešė miškams ir ūkiams. Mat, jau buvo pradėjusi siausti tikra gaisrų banga. Vien gegužės mėnesyje gaisrų Lietuvoje būta apie 100. Dabar, esant drėgnesniam orui, miškui gaisrų pavojus žymiai sumažėjo. Nors ir įvyko vienas kitas mažesnis gaisras, tačiau nuostolių didesnių nepadaryta. Dabar apie miškų gaisrus jau ne begirdėti.

Taigi, pastarųjų dienų lietus Lietuvos ūkininkams atnešė tikrą išganymą, sumažino gaisrus, pašalino kaimuose esamą vandens badą ir atgaivino želmenis.

Gelumbių fabrikas „Drobė"

1920 metais grupė amerikiečių lietuvių, ištyrusi visas vietos sąlygas, ėmėsi organizuoti tekstilės įmonę, kuri šiandien žinoma visame krašte Akc. B-vės „Drobės" vardu.

Dėka šios B-vės vadovaujamųjų organų sumanymui ir amerikoniškam darbštumui, ši įmonė išaugo į stambią pramonės ir prekybos įstaigą, kuri dabartiniu metu yra vertinama per 8 milijonus litų. „Drobės" fabrikas visą laiką dirba trimis pakaitomis, per metus pagamindamas bemaž pusę milijono metrų įvairių vilnonių medžiagų. Šiuo laiku „Drobės" fabrike dirba daugiau kaip 400 darbininkų ir tarnautojų.

Ypač pažymėtina, kad „Drobės" fabrikas didesnę dalį medžiagoms gaminti žaliavas naudoja vietines. Taip, pvz., geriausios rūšies medžiagoms gaminti angliškų-australiškų vilnų ir kitų žaliavų suvartojama per metus daugiau 100.000 kg, o tuo tarpu vietinių vilnų praėjusiais metais buvo suvartota per 150.000 kg. Iš to matosi, kad „Drobė" rūpinasi ne tik biznio pelningumu ir tobulinimu, bet jai nesvetimi ir bendri krašto interesai. Nuo 1937 m. pirmo pusmečio, susitarusi su Žemės Ūkio Rūmais, įsteigė visą eilę vilnų supirkinėjimo punktų, kur tam tikrais laikotarpiais ūkininkai betarpiškai gali visą savo turimų vilnų atsargą parduoti „Drobei". Šis B-vės užsimojimas yra naudingas, nes atsiras daugiau galimybių padidinti bei pagerinti avių ūkį ir sumažinti išlaidas žaliavų importui.

Šiuo metu „Drobė" be savo fabriko turi dar dvi moderniškai įrengtas rūbų siuvyklas, kuriose per metus vyriškų, moteriškų kostiumų, paltų bei uniforminių rūbų pasiuvama virš 8.000 štukų. Be to, įvairiose krašto vietose turi nuosavas parduotuves, pvz., prie fabriko Šančiuose, Kaune, Klaipėdoje, Tauragėje, Šiauliuose, Ukmergėje, Panevėžyje ir Marijampolėje. Taip pat ir per privačias manufaktūros parduotuves išeina nemaži „Drobės" pagamintų medžiagų kiekiai, nes visuomenė jau pakankamai yra įsitikinusi, kad „Drobės" gaminiai nieku nėra blogesni už tos pat rūšies užsienines medžiagas. Tenka laukti, kad artimiausioje ateityje susidomėjimas savo krašto gaminiais taip pakils, jog importuoti iš užsienio tekstilės gaminių ir už juos išmesti stambias pinigų sumas beveik visiškai nereikės.

Dabar naudinga patręšti sodai

Kad sodai duotų gerus vaisius, juos reikia tręšti. Paprastai sodai tręšiami rudenį (mėšlu) ar ankstyvą pavasarį (mineralinėmis trąšomis). Tačiau tam tikrais atžvilgiais naudinga sodai patręšti ir vasarą, būtent, birželio mėn. pabaigoje.

Birželio mėnesio pabaigoje vaisinių medžių šakelėse pradeda krautis pumpurėliai, iš kurių kitais metais išsprogs žiedai, o iš jų vaisiai. Sodininkui svarbu, kad žiedų pumpurėlių būtų kuo daugiausia, nes tada bus galima tikėtis ir daug vaisių.

Derlingose ir trąšiose žemėse augą sodai, turėdami pakankamai maisto, prikrauna daug pumpurėlių. O ten, kur medžiams maisto stinga, ne tik medžiai blogai auga, bet dar blogiau mezgasi žiedų pumpurėliai.

Kadangi žiedų pumpurėliai pradeda krautis birželio pabaigoje, tai labai naudinga birželio mėn. pradžioje ar viduryje sodai patręšti. Šiuo metu netinka

sodai tręšti mėšlu, nes mėšlas turi ilgiau žemėje gulėti, kol supus ir bus medžio šaknims prieinamas. Geriausia šiuo metu sodai tręšti srutomis ir mineralinėmis (pirktinėmis) trąšomis.

Daroma šitaip: aplink medį, maždaug toje vietoje, kur baigiasi medžio vainikas, aštriu 10 cm storumo kuolu daromos kas 1 m viena nuo kitos 30—40 cm gilumo skylės. Kai skylės jau padarytos, tada pilama į jas praskiestų srutų (1 kibiras gyvulinių srutų praskiedžiamas 4—5 kibirais iš balos, upės ar ežero vandens). Kadangi srutose yra azoto ir kalio, o trūksta fosforo, tai naudinga į srutas įberti kiek superfosfato arba supertomasinos. Šitaip laistyti srutomis sodai per birželio mėnesį naudinga kelius kartus (kartą per savaitę).

Vietoje srutų, ypač jei jų nėra, galima vartoti mineralinės trąšos, kurios ištirpinamos vandenyje ir laistomos į anksčiau pasakytu būdu padarytas skyles. Geriausia tam tikslui nusipirkti tam tikrų sodams mineralinių trąšų mišinio, vadinamų „sodo trąšų" (nawóz ogrodowy „chorzów"). Šito trąšų mišinio 5—6 arbatiniai šaukščiukai (ne su kaupu) ištirpinami 12 litrų vandens ir tada laistoma. Laistoma į kuolu padarytas skylės vieną kartą per savaitę per visą birželio mėnesį. Laistymui pasibaigus, skylėsna reikia pripilti visai perpuvusio mėšlo arba komposto. O jei jų nėra, tai šiaip žemėmis nuo paviršiaus užversti. Didesniuose soduose toks laistymas sudaro daug sunkumų, todėl ten reikia mineralinių trąšų pabarstyti.

Barstyti reikia visų svarbiausių trąšų, būtent, azotinių, fosforinių ir kalio. Kadangi jauni ir seni medžiai nevienodai reikalauja visų sakytų trąšų, tai nevienodai jų duodama. Jauniems arba smarkiai augantiems sodams reikia duoti mažesnės porcijos azoto, nei seniems. Jau vaisius duodantieji medžiai, gerai patręšti azotinėmis trąšomis, užmezga daug pumpurų ir užmezga daugiau vaisių. Dėl to jauniems sodams patariama duoti mažesnės porcijos, būtent, į ha duodama: 100 kg salietšako, 200 kg 30%-tinės supertomasinos ir 400 kg 20%-tinės kalio druskos. Vaisius duodantiems sodams duodama: 200—300 kg 30% supertomasinos ir 500—600 20% kalio druskos.

Duoklių dydžiai, pareina nuo sodo amžiaus, žemės derlingumo, gali būti kiek ir mažesni, nei nurodyta. Atsiminti reikia, kad senesniems sodams, duodantiems jau vaisius, už vis reikalingiausias yra azotas, dėl to, jei norime kitais metais turėti vaisių, tai pirmiausia jo ir reikia duoti. Daug azoto yra srutose, todėl jomis reikia laistyti.

Agr. M. K.

Linmarkų įrengimas

Norint gauti linų pluoštą, reikia atskirti nuo pluošto spalius. Tam tikslui linai klojami ant lauko arba merkiami į vandenį. Ta vieta, kur linai mirkomi, vadinasi linmarka. Mirkytų linų pluoštas esti daug geresnis, vertingesnis ir, žinoma, brangesnis, negu klojėtų. Bet gerai išmirksta linai tik tada, kai esti tinkamai įtaisyta linmarka. Geras linmarkos uždavinys ir yra sudaryti visas reikalingas sąlygas, kurioms esant, linų mirkymas geriausiai vyktų ir tuo būdu duotų aukštos rūšies pluoštą.

Linų pluoštas nuo spalių atsiskiria veikiant tam tikroms bakterijoms. Tos bakterijos gyvena vandenyje. Juo tų bakterijų vandenyje prisiveisia daugiau ir greičiau, juo linai geriau ir greičiau išmirksta. Dėl to linmarkoje turi būti toks vanduo, kuriame gerai ir greitai vystosi minėtos bakterijos. Geriausias bakterijoms daugintis ir vystytis vanduo yra turtingas maisto medžiagomis ir neperšaltas. Maisto medžiagų daugiausia esti tame vandenyje, kuris susirenka nuo ariamų laukų, gerų pievų. Gana turtingas maisto medžiagomis yra lietaus ir upių vanduo. Šaltinių vanduo yra peršaltas ir perliesas, dėl to linmarkoms netinkamas. Dėl to geriausios linmarkos esti netoli sodybų tarp dirbamų dirvų. Jos daromos žemesnėse vietose, kad galėtų susirinkti nuo laukų vanduo. Kenksmingas vanduo linmarkoms yra ir tas, kuriame yra geležies ir rūgščių. Taip pat kenkia linų pluoštui perdaug kietas ir šaltas vanduo.

Taisant linmarką labai svarbu parinkti linmarkai atitinkamas gruntas. Tinkamiausias linmarkai gruntas yra mėlynas šlynas. Bet taipgi geras yra ir baltas šlynas. Raudonas molis turi geležies junginių. Kadangi tie junginiai ištirpsta vandenyje, tai pakenkia linams. Dar blogesnis yra jaurinis gruntas. Durpiniame pelkių grunte tik tada esti pakenčiamos linmarkos, jei durpėse nėra didesnio kiekio rūgščių. Taigi ir smėlio grunte nepatartina daryti linmarkos, nes jose užteršiami linai.

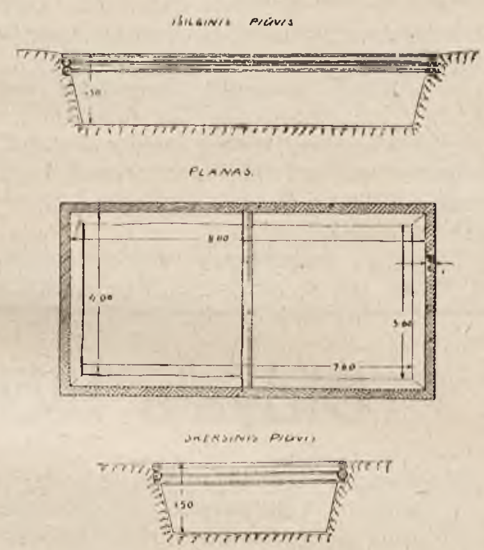
Taigi linmarkoms reikia parinkti šlyninį gruntą ir tokioje vietoje, kad į linmarką galėtų susirinkti vanduo nuo dirvų ir pievų. Tokia linmarka bus geriausia, nes iš grunto nepateks jokių kenksmingų junginių, o lietaus vanduo bus šiltas ir turtingas maisto medžiagomis. Jeigu plotas, iš kurio suteka į linmarką lietaus vanduo yra permažas, tai jį galima padidinti, iškasant į šonus gaudomuosius griovelius.

Tokios linmarkos pavasarį pripildomos ištirpusio sniego vandeniu, o vasarą išgaravęs vanduo papildomas lietaus vandeniu, kuris yra šiltas ir turtingas maisto medžiagomis. Tokios linmarkos yra geriausios, jose išmirkę linai duoda aukščiausios rūšies pluoštą. Tik blogiau, kad sausą vasarą gali būti jose per mažai vandens. Šiuo atveju vanduo imamas iš upelių, ežerų arba kūdrų, nes iš upelių, ežerų ir kūdrų vanduo gali būti linmarkoms visai geras.

Neblogos linamarkos esti pievose ir ganyklose netoli dirbamų dirvų. Šių linmarkų podirvio vanduo esti praskiedžiamas nuo dirvų sutekančiu vandeniu. Jeigu į linmarkas susirenka vanduo tiktai iš podirvio, tai jis esti prastesnis ir išmirkyti jame linai duoda menkesnį pluoštą.

Visai negalima linmarkų rengti šaltiniuotose vietose, nes šaltinių vauduo yra peršaltas ir perliesas, todėl linų mirkymas užsitęsia labai ilgai ir dėl to gaunamas menkas pluoštas.

Paprasčiausia linmarka yra iškasta pailga keturkampė duobė. Kad žemė nuo krantų negalėtų taip greit užslinkti, į duobės vidų, daromi šlaitai. Duobės didumas gali būti labai įvairus. Jeigu turima daug linų, bet mažai darbininkų, kasama kelios mažesnės. Kadangi linų rovimas užsitęsia ilgiau kaip savaitę, o nurauti linai reikia kuo greičiausiai pamerkti, todėl naudinga turėti keletą linmarkų, į kurias iš eilės merkiami tik nurauti linai, kai tik atsiranda jų reikalingas kiekis.

I. Paprastai linmarka kasama nemažesnė, kaip 6 m ilgumo, platumo nedaugiau, kaip 4 m ir vandens gilumo nedaugiau, kaip $1^1/_2$ m. Platesnės kaip 4 m linmarkos yra nepatogios merkimo ir linų išvilkimo metu. Gilesnės kaip $1^1/_2$ m irgi negeros, nes susidaro vandens temperatūros skirtumai tarp viršutinio ir apatinio sluoksnio.

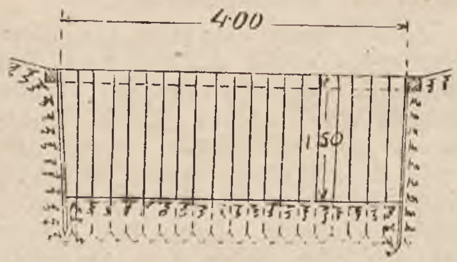
Nevienodoje temperatūroje linai nevienodai išmirksta: vieni anksčiau, o kiti vėliau, kitaip tariant, dalis jų būna jau visai išmirkusių, o dalis dar neišmirkusių, arba dalis išmirkusių, o kita dalis jau permirkusių.

Taisant linmarkas reikia dar neužmiršti, kad linmarkų šlaitai, krantai greit užvirsta. Dėl to, kad linmarkoje būtų galima patogiai dirbti, kad neužvirstų šlaitai ir neužterštų linų, kad linmarkos galėtų būti patvarios per keletą metų, labai naudinga jų šlaitus, o taipgi ir dugną sutvirtinti kokia nors medžiaga. Sutvirtinti linmarkos galima įvairiais

būdais. Mes čia suminėsime tiktai paprasčiausius ir pigiausius.

Linmarkų šlaitai galima sustiprinti dviem arba trim rąstų vainikais, kaip parodyta aukščiau įdėtam brėžinyje. Jeigu gruntas stiprus, tai dažnai užtenka sustiprinti tik dviem rąstų vainikais, o kartais užtenka ir vieno. Žinoma, kai medžiaga nebrangi, tai visuomet naudingiau duoti tris vainikus.

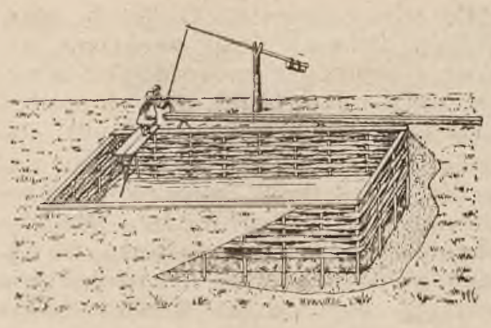
II. Daug tobulesnis ir tvirtesnis sustiprinimo būdas yra sustiprinimas lentomis. Lentos sukalamos į linmarkos dugną su mažu nuolydžiu (viršuje plačiau, apačioje siauriau), kaip parodyta brėžinyje.

Lentomis sustiprinta linmarka

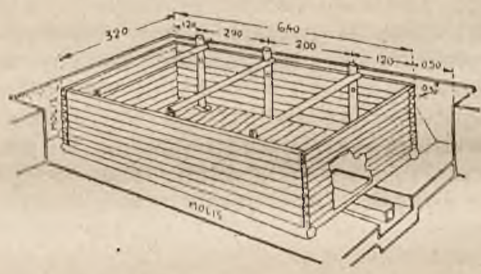
Toks sustiprinimas yra nebrangus, nes tam tikslui galima pavartoti paprasčiausios lentos. Tuo tarpu sustiprinimas esti geras ir patogus. Taip sustiprintoje linmarkoje darbas vyksta patogiai ir tiksliai.

III. Užuot lentomis, linmarka dar galima sustiprinti ir žabais. Tam tikslui vartojami toki pat žabai, kaip ir tvorų tvėrimui. Jais panašiai linmarka ir išpinama. Tokią linmarką matome žemiau įdėtame brėžinyje.

Žabais sustiprinta linmarka

Tai irgi nebrangus sustiprinimas, bet žabai gana greit supūsta ir dirbti tokioje linmarkoje netaip patogu. Tame pat brėžinyje parodyta, kaip galima iš linmarkos išpilti vanduo.

IV. Geriausias linmarkos sustiprinimas matomas paskutiniame brėžinyje. Ta linmarka turi sustiprintus šonus ir dugną. Sustiprinta pusiau perpiautais rąstais. Be to, linmarkos dugne įtaisytas vamzdis vandeniui nuleisti, žinoma, jeigu jis galima.

Rąstais sustiprinta linmarka

Šitokis sustiprinimas yra brangesnis. Bet tokia linmarka yra labai patogi ir gera. Kas turi savo medžio, visuomet naudinga tokia linmarka įtaisyti.

J. J.

Didysis bičių medonešis

Medonešis yra svarbiausias bitėms ir bitininkui laikotarpis. Medonešio metu bitės smarkiausia dirba, kad suskubtų prisinešti žiemai maisto. Jeigu medonešio metu oras geras ir apylinkėje yra pakankamai medingųjų augalų, be to, bičių šeimyna yra stipri, avilys geras ir turima pakankamai dirbtinių korių, tai per keletą dienų bitės sugeba prinešti net keliasdešimt kilogramų medaus. Todėl bitininkas prieš didįjį medonešį privalo bitėms sudaryti kuo geriausias sąlygas, kad jos be jokių kliūčių galėtų tinkamai išnaudoti didįjį medonešį. Svarbiausia šiuo atveju sąlyga yra, kad bičių šeimos būtų stiprios ir kad būtų pakankamai avilyje vietos medui sutalpinti. Be to, svarbu, kad didžiojo medonešio metu šeimyna turėtų jauną ir darbščią motiną, kuri dėtų kiaušinėlius ir nesiruoštų spiestis. Žinoma, avilyje turi būti pakankamai vietos kiaušinėliams dėti ir atitinkama temperatūra ir geras avilio vėdinimas. Prie tokių sąlygų bitės nesispiečia, energingai dirba ir prineša daug medaus.

Iš to, kas pasakyta, bus aišku, kad pirmiausia prieš medonešį reikia sujungti silpnas bičių šeimynas į vieną stiprią, skaitlingą šeimyną. Paprastai dvi-trys silpnos šeimynos sujungiamos į vieną arba silpna šeimyna prijungiama prie stipriosios. Viena stipri šeimyna visuomet prineš daugiau medaus, negu iš jos padarytos dvi silpnos. Kaip bitės sujungiamos, perkeliamos iš vieno avilio į kitą, rašome klausimų ir atsakymų skyriuje, be to, reikia, kas tik gali, įsigyti ir perskaityti knygutę „Jaunasis bitininkas", kurioje rašoma apie svarbiausius darbus bityne.

Prieš didįjį medonešį, kaip jau minėjome, kiekviena šeimyna privalo turėti jauną ir darbščią motiną. Jeigu esama motina yra persena arba nedarbinga, tai reikia surasti arba išauginti jauna.

Prieš didįjį medonešį turi būti pilnas lizdas korių ir bičių ir turi būti uždėtas vienas magazinas. Magazinas dedamas tuo metu, kai jau lizde yra bitėms kiek ankštoka. Jeigu magazinas uždedamas perankst[i], tai atšaldomas lizdas ir bitės į magaziną visai neina, o motina nustoja dėjusi kiaušinėlius. Bet jeigu magazinas uždedamas pavėluotai, tai bitės pasirengia spiestis ir vistiek į magaziną neina, o motina nededa kiaušinėlių. Geriau magazinas uždėti kiek ankščiau, o kad lizdas dėl to neatšaltų, jis reikia pridengti audeklu, paliekant neuždengtus 2—3 rėmus, pro kuriuos bitės galėtų patekti į magaziną. Bitės dar gali neiti dėl to, kad jis neuždengiamas. Magazinas turi būti šiltai uždengtas audeklu ir maišu su pelais. Dar gali neiti į magaziną dėl to, kai jame yra tiktai tušti rėmai, arba rėmai vien tik su dirbtiniais koriais. Magazine tarp dirbtinių korių reikia įstatyti ir pasiūtų korių. Jeigu šių visai neturima, tai dirbtinius reikia sustatyti tankiai, kad liktų tiktai 35—37 mm tarpas. Vėliau, kai juos pradeda siūti, pamažu praskiečiami, kol pasiuva gilius, į kuriuos motina negali dėti kiaušinėlių. Dažnai į magaziną eina motina ir ten deda kiaušinėlius. Kad ji to nedarytų, reikia: 1) lizde paruošti pakankamai vietos kiaušinėliams dėti, 2) magazine nelaikyti korių su traninėmis akelėmis, 3) į magazino vidurį dėti korius su gilesnėmis akelėmis, o su negiliomis dėti į šonus, kur šalčiau.

Kai motina surandama magazine, tuojau lizde padaroma vietos kiaušinėliams dėti ir ten nuvaroma motina. Koriai su perais paliekami lizdo viduryje. Korys su traniniais perais apipurkščiamas šaltu vandeniu ir pastatomas magazino šone, kur jie greit žus ir bitės juos išmes.

Kai kraštutiniuose magazino rėmuose yra po truputį įlašinta medaus, o tolimesniuose jo randama vis daugiau ir daugiau, tai reikia dėti antras magazinas. Dėl to medonešio metu avilys reikia tikrinti beveik kasdieną, o rečiausiai kas 2—3 dienos. Stipri šeimyna per dieną prineša nuo 5 iki 15 kg medaus. Šviežio medaus į korius jos pripila tiktai $^1/_3$ akelės. Kol jis nesutirštėja, daugiau nepila. Neturėdamos vietos medui pilti, bitės neina darban. Taigi, neįdėjus laiku magazino, per dieną galima nustoti 5—10 kg medaus.

Antrasis magazinas geriausia dėti po pirmuoju. Tam tikslui pirmasis pakeliamas ir po juo ant lizdo uždedamas naujas. Kai bitės suranda tuščių korių tarp lizdo ir magazino su medumi, tai labai skubiai stengiasi šiame naujame pasiūti korius ir kuo greičiausiai juos pripildyti medumi.

Jeigu turime pakankamai magazinų ir dirbtinių korių, tai medus išimamas medonešio pabaigoje, nes tada esti daug medaus uždengto. Juo medus ilgiau avilyje paliekamas, juo geriau jis pribręsta, esti skanesnis ir patvaresnis laikant. Bet jeigu magazinų ir dirbtinių korių yra mažai arba jų visai neturima, tada tenka medų imti, kai bent dalis jo pusiau uždengta. Tokiu būdu tie patys koriai vėl įstatomi, kad į juos bitės neštų medų. Išimant korius su medumi, perdaug negalima bičių rūkyti, kad medus neprisigertų dūmų. Išimti reikia tik tiek korių, kiek galima išsukti, nes, laikant ilgesnį laiką neišsuktą medų koriuose, medus sustingsta ir sunku išsukti. Nešant korius

su medumi, negalima medaus pridraibstyti ant žemės, taipgi negalima nešti nepridengtų korių, kad nepultų vagiliaujančios bitės ir plėšikės. Išsukti koriai reikia duoti išlaižyti toms šeimynoms, kurios turi mažai medaus ir tiktai vakarais, kad nebūtų sužadintos vagiliaujančios bitės.

Klausimai ir atsakymai

Klausimai. 1) Ar galima bitės pervaryti į kitą avilį ir kuriuo laiku?

2) Kiek kaštuotų 4 skiepai, išsirašant iš Vilniaus?

3) Kuri firma geresnė: „Unia Ventzki“ ar „Kraj“?

G. Laukys.

Atsakymai. 1) Bitės perkelti į kitą avilį galima. Kai esti reikalas, tai jos galima perkelti bet kuriuo metu: žiemą, pavasarį, vasarą ir rudenį. Jeigu reikia perkelti tuo metu, kai bitės į darbą dar negali lėkti, tai tada perkeliamos kokioje nors troboje (pav., kambaryje), kad perkeliant nesušaltų. Perkeliant vasarą, į trobą nešti nėra reikalo. Tada jos lengviausia ir patogiausia perkelti ore, kai išlekia darban. Neparašėte, iš kokio avilio ir į kokį norite perkelti. Dėl to negalime patarti, kaip perkelti. Čia suminėsime trumpai, kaip perkeliamos bitės iš vieno rėminio avilio į kitą tokį pat rėminį avilį, pav., iš varšuvinio į varšuvinį Daroma šitaip: Vidurdienį, kai oras šiltas, ramus, avilys su bitėmis pro laką truputį parūkenama, kad bitės nebūtų piktos, į lakas prikemšama popierio ar audeklo, kad ten negalėtų pasislėpti motina ir bitės. Paskui avilys nukeliamas bent per 1 metrą į užpakalį arba šoną, o jo vieton statomas naujas avilys. Šio avilio laka turi būti toje pačioje vietoje ir tokiame pat aukštume, kaip buvo senojo, kad iš lauko parlėkusios bitės iš karto pataikytų į naująjį. Iš senojo avilio imami koriai su bitėmis ir tokioje pat tvarkoje perkeliami į naująjį. Perkėlus 3 korius, ant jų uždedamas audeklas ar lentelės, kad avilyje būtų tamsu. Paskui kiekvienas perkeltas korys tuojau pridengiamas. Perkeliant reikia atydžiai žiūrėti, kad nuo korių nenukristų ant žemės motina. Dėl to po koriu laikyti kartoną ar lentelę. Kai jau žinoma, kad motina perkelta, tada likusieji koriai keliami drąsiai ir greitai. Jeigu perkeliant motina nebuvo pastebėta, tai tada jos reikia ieškoti avilyje ant dugno. Iš ten jį reikia atsargiai paimti ir perkelti naujan avilin. Kai koriai ir motina jau perkelti, tada likusios bitės parūkomos, kad pačios išlėktų iš senojo ir perlėktų į naują avilį. Tos, kurios lėkti negali (jaunos), plunksna sužeriamos ant kartono ar korio ir pernešamos į naują. Jeigu senas avilys nesunkus, tai jis tiesiai užverčiamas ant naujo ir bitės iš jo išpilamos. Dar galima jis pastatyti prie naujo, kad abiejų lakos susisiektų (jeigu nesusisiekia, tai padaryti iš lentelės tiltelis) ir dūmais suvaryti į naująjį. Perkėlus senas avilys statomes kuo toliausiai, kad bereikalingai nepriviliotų bičių. Iš lauko parlėkusios bitės lekia tiesiai į naują avilį, nesuprasdamos, kad jis pakeistas. Perkelti reikia greitai, atsargiai ir sklandžiai, kad lizdas neatšaltų ir bitės neįpyktų. Kai lauke nėra medaus, tada geriau perkelti ryte ar vakare, kai bitės sėdi aviliuose, nes tokiais atvejais vidurdienį gali užpulti plėšikės ir sunaikinti. Bet ryte ir vakare bitės esti piktesnės. Naujo avilio lakos po perkėlimo reikia sumažinti, kad neužpultų plėšikės.

Jeigu perkeliamos bitės iš tokių avilių, kurių rėmai nevienodi: vieno desni ar platesni, kitų siauresni, ilgesni, arba jeigu perkeliama iš kelminio avilio į rėminį, tai tuomet truputį kitaip daroma. Bet čia apie tai jau nekalbėsime. Patariame paskaityti knygutę „Jaunasis bitininkas“ (kaštuoja 10 skat., gaunama mūsų knygynuose), kur nurodyta, kaip bitės perkelti į įvairius avilius.

2) Tikslių kainų skiepų dar nežinome. Jos bus žinomos rudenį. Bet kaštuos kiekvienas apie $2^1/_2$ auks. be persiuntimo. 4 skiepų persiuntimas irgi brangiai kaštuos.

3) Abidvi minėtos firmos geros. „Kraj“ gamina mašinas: kuliamąsias, maniežus, arpas, o „Unia“ — įrankius: plūgus, akėčias. Užsisakykite per kooperatyvą, tai išeis pigiausia.

4) Minėtų ženkliukų Vilniuje, rodos, nėra. Reikėtų užsisakyti pas tuos, kurie moka dirbti panašius ženkliukus (pas graviorus).

J. J-kas.

Įstatymai apie komasaciją

Sukomasuoti žemę galima dviem būdais, butent: prašant suinteresuotiems, kad jų sodžių išskirstytų į kolonijas ir prievartos keliu, kada valdžia, neatsiklausus suinteresuotų nuomonės, komasuoja sodžių. Jeigu ūkininkai nori savo sodžių išskirstyti į kolonijas, turi parašyti Žemės Įstaigon (Urząd Ziemski) pareiškimą, po kuriuo privalo pasirašyti mažiausia $^1/_{10}$ visų to sodžiaus ūkininkų. Prie pareiškimo reikia prijungti dokumentas, kuriame būtų nurodyta žemės kiekis hektarais, jos srietys, kiek ariamos, pievų, nedirbamos, ūkininkų skaičius ir t. t. Tokį dokumentą išduoda valsčius.

Prašymas įteikiamas apskrities žemės įstaigai (pow. urząd ziemski), kuri svarsto komasacijos reikalus. Ši įstaiga persiunčia jį vaivadijos žemės komisijai, kuri nusprendžia galutinai, ar reikalinga komasacija ir praneša ūkininkams. Išsprendusi prašymą teigiamai, žemės įstaiga 7 dienų termine įpareigoja valsčiaus viršaitį ar seniūną sušaukti komasuojamo sodžiaus dalyvių susirinkimą, kurie iš savo tarpo išsirenka komasacijos tarybą (rada scaleniowa). Susirinkimui pirmininkauja viršaitis arba seniūnas, šiems gi neesant, jų pavaduotojai. Tarybą sudaro 3—7 nariai. Susirinkimo nutarimų teisėtumui reikalinga $^1/_3$ dalyvių, turinčių teisę dalyvauti susirinkime. Esant paskiro ūkio keliatui savininkų, visus atstovauja vienas, likusiems sutikus. Jeigu dėl atstovo nesusitaria, atstovauja vyriausias amžiumi. Surašomas susirinkimo protokolas, po kuriuo pasirašo pirmininkaujantis ir visi susirinkimo dalyviai, kurie turi teisę jame dalyvauti ir balsuoti. Jeigu paskirtu terminu taryba neišrenkama, komisaras (komisarz ziemski) gali paskirti tarybą savo nuožiūra. Taryba kartu su žemės komisaru nustato sodžiaus laukų, ganyklų ir pievų komasacijos dėsnius, nurodo matininkus (mierniczy), bendrai sodžiaus valdomą (servitutai) žemę, jos ribas ir t. t.

Be to, renka žemės rūšiavimo ir įkainavimo žinovus. Atstovauja komasacijos dalyvius valdiškose ir privačiose įstaigose. Tarybos posėdžius kviečia žemės komisaras. Jos posėdžiuose pirmininkauja vienas tarybos narys. Jeigu nesusitariama dėl pirmininkaujančio, susirinkimui pirmininkauja vyriausias amžiumi tarybos narys. Prieš komasacijos plano sudarymą, žemės komisaras kartu su taryba patikrina, kiek kuris ūkininkas turi žemės, jos savininkus, dokumentus, kuri žemė išskiriama iš komasacijos. Kada paruošiamieji komasacijai darbai jau baigti, atvažiuoja žemės įstaigos deleguojami matininkai. *J. M.*

Skaitykite ūkiškas knygas bei laikraščius ir mokykitės pavyzdingai ūkininkauti

SVEIKATA UŽ AUKSĄ BRANGESNĖ

Vaikų šlapumo nelaikymas

Paprastai normalus ir sveikas kūdikis pirmais arba vėliausiai antrais savo amžiaus metais išmoksta ir pripranta pats išsituštinti ir nusišlapinti. Bet ne visi vaikai vienodos prigimties. Dažnai tenka išgirsti, kad vaikai naktimis prišlapina lovas. Toks vaikų naktį šlapumo nelaikymas daug rūpesčių teikia ir gydytojams, nes išvarginti tėvai pagaliau, kai kitos priemonės nebegelbsti, kreipiasi į gydytoją.

Naktinis šlapumo nelaikymas yra įvairiai aiškinamas. Yra vaikų, kurie nuo pat gimimo neišmoksta nusišlapinti patys ir jokios gydymo priemonės jiems nepadeda. Kiti vaikai, išmokę maži nusišlapinti, nuo kokių 4 — 5 metų amžiaus vėl naktimis šlapina į lovą iki 14—16 metų amžiaus. Kitiems gi, „šlapi laikotarpiai“ eina pakaitomis su „sausais laikotarpiais“. Pagaliau yra vaikų, kurie labai retai, bet vis dėlto naktį prišlapina lovą.

Ištirta, kad vaikai, kurie be pertraukos prišlapina naktį lovas ir nuo pat kūdikystės neišmoksta prašytis, yra silpnapročiai iš prigimimo.

Taip pat manoma, kad ir visi kiti prišlapinantieji lovas vaikai turi savo prigimtyje ką nors nenormalaus. Aiškinama, kad tokių vaikų šlapumo pūslė ir ją tvarkantieji nervai taip pat yra ne tokie, kaip normalių vaikų, bet su įvairiais trūkumais.

Kiti vėl aiškina, kad vaikai iki lytinio subrendimo labai kietai miega ir negali pabusti, kai nori šlapintis. Dažnai tokie vaikai, rytą atsikėlę pasakoja, kad sapne jie šlapinosi išeinamojoje būdelėje arba ant puoduko. Tai irgi gana patikimas aiškinimas, nes lytinio brendimo metu ir sunkūs šios rūšies sukrikimai praeina patys savaime.

Kartais ir patys tėvai yra kalti dėl to vaikų nenormalumo: mažai rūpinasi vaiko auklėjimu, neskiria jam nė kiek laiko, nepaaiškina, ir vaikas dažnai tingi naktį keltis iš lovos. Pasakomis ir vaiduokliais prigąsdinti vaikai bijo naktį keltis iš lovos ir geriau šlapina į lovą.

Taip pat šį įprotį turi blogai maitinami, mažakraujai, nusilpę, skurdžiai augantieji vaikai. Nors visaip aiškinama šio įpročio kilmė, bet visi pripažįsta, kad šlapimo pūslės nervai yra sukrikę ir jų veikimas nebepareina nuo vaiko valios.

Šiam nemaloniam ir visus namiškius varginančiam įpročiui gydyti yra daug būdų, kaip ir įvairių šlapumo nelaikymą iššaukiančių priežasčių. Jokiu būdu negalima tokių vaikų gydyti rykšte ar diržu. Vaikas mušimu dar daugiau įbauginamas, išerzinamas, pradeda kaip laukinis tėvo ir motinos bijoti, o naktį vis tiek nenustoja šlapinti į lovą. Kartais būna net priešingai: toks įgąsdintas vaikas, kiek peršalęs ar nusigandęs, ir dienos metu prišlapina kelnaites.

Silpniems, mažakraujams, ligų išvargintiems vaikams pirmoje eilėje duoti geresnį maistą, kad jie galėtų sustiprėti. Vakare vaikams neduoti daug skysčių. Vakarienę duoti 6 val. ir vietoje skysčių duoti daržovių, uogų arba obuolių, jeigu jų yra. Reikia taip įpratinti vaikus, kad nusišlapintų prieš pat eidami gulti. Kitus vaikus labai paveikia aplinkumos pakeitimas. Namie beveik kasnakt į lovą šlapinęs vaikas, nuvežtas į kitą kaimą, pas dėdę ar pas tetą, iš karto nustoja tai daręs.

Rakštis (pašinas)

Rakštį įsivaryti atsitinka beveik kiekvienam. Tatai sudaro kartais baimės ir rūpesčio. Ne tiek būtų vargo, jei ją įsivaręs žmogus elgtųsi prideramai, nesivaduodamas nepagrįsta baime ir mažu skausmeliu.

Rakštis daugiausia esti medžio, adatos ar stiklo. Šiokia ar tokia ji būtų, svarbu ištraukti ją visą iš karto, nesulaužytą, nes pasilikęs galas ištraukti pasidaro kartais nepaprastai sunku.

Kad nenulūžtų, reikia kyšantį iš kūno traukiamos rakšties galą labai tinkamai ir stipriai nutverti, o gerai nepaimto neverta nė mėginti traukti: nuo to bus tik blogiau, nes galiukas gali nulūžti arba rakštis dar giliau įsivaryti. Dažnai žmonės kyšantį rakšties galą skubiai čiumpa pirštais ir, gerai nepaėmę, traukia lauk. Kai galiukas nulūžta, tada ima adatą ir krapšto rakšties galą, kuris nusitrupina, žaizda taip susikruvina, kad nieko nebematyti. Tada kreipiasi į gydytoją.

Daug geriau būtų, jei rakštį įsivaręs žmogus nesinervuotų, neskubėtų. Tada jis pasiieškotų gerą instrumentą: pincetą smailiais galais ar ką panašus, juo stipriai nutvertų rakšties galą ir lengvai ištrauktų. Taip išeitų greičiau, negu skubant. Taip pat ir skausmo būtų mažiau, kaip nulaužus rakšties galą ar ją toliau nugrūdus. Kiti skubindamiesi sakosi biją, kad rakštis pati toliau nenueitų. Bet ji gali toliau nueiti tik tada, jei mes ranką, koją ar jų pirštus judinsim. Tada adata gali nueiti ir keliolika centimetrų.

Kai negalima rakšties gerai nagais suimti, be instrumento (žnyplaičių) jos traukti neverta.

Jei ir žnyplaitėmis negalima gerai rakšties galo sučiupti, reikia prie jos galo spirite pamirkytu aštraus peilio galu įpiauti odą, kad tikriau galima būtų prieiti, bet nieku būdu nespaudyti rakšties ir tos kūno vietos, kur ji yra.

Jei rakštis įėjo taip giliai, kad jos ir nebematyti arba betraukiant nulūžo galas ir pasiliko kūne, tada be piovimo, taigi be gydytojo, jos nebeišimsi. Kartais žmonės klausia, kas bus, jei rakštį paliksi kūne neištrauktą? Į tai galima atsakyti, kad atsitinka visaip. Kartais rakštis jokių nemalonumų nesukelia. Yra atsitikimų, kad, pav., adata būna įlindusi žmogaus kūne keliolika metų, surūdija, ir tik atsitiktinai, dėl kitos priežasties peršviečiant Rentgeno spinduliais, pamatoma. Dažniausiai betgi rakštis, būdama kūne, skauda, kliudo tai kūno daliai veikti ir verčia traukti ją lauk.

Blogiausia esti, kada rakštis užkrečia žaizdą. Tada pasidaro votis, kuri pratrūksta, ir rakštis išsiverčia su pūliais. Žaizda tol pūliuoja, kol rakštis išeina. Kartais pūliai prieina prie kaulo, ir su jais kartu išeina ir kaulų gabaliukai. Tuo būdu nupūva, pav., piršto galas. Pasitako ir taip, kad pūliai patenka į kraują, kuris užsikrečia, ir žmogus miršta. Labiau pūliuoja nuo medinių rakščių, o nuo adatų ir stiklų mažiau. Labai retai betgi pasitaiko, kad su rakštim įeina ir stabligės daigų (bakterijų), ir žmogus suserga labai pavojinga stabo liga. Stabligę įvaro daugiausia rakštys, suterštos arklių mėšlu.

Niekas tikrai negali pasakyti, kada rakštis pūliuos, o kada ne, nes tai pareina ne tik nuo jos nešvarumo, bet ir nuo žmogaus kūno atsparumo patekusioms bakterijoms ir nuo to, kaip ilgai rakštis bus kūne. Todėl patartina nerizikuoti, nelaikyti rakšties kūne, bet kuo greičiausiai ją pašalinti. Negalint kitaip jos pašalinti, reikia kreiptis į gydytoją, kad ją ištrauktų.

Adatą lengviausia ištraukti, nes ji gerai matyti Rentgeno spindulių pagalba. Ją galima čia pat nutverti ir ištraukti. Stiklas matyti tik tada, jei yra storas ar kūno dalis plona. Sunkiausia yra su medine rakštim, nes jos Rentgeno spinduliais visai negalima rasti. Tenka piauti toje vietoje, kur duria, ir krapštytis žaizdoje, kol rasi.

Gydytojas gali ištraukti rakštį be jokio skausmo, tą vietą vaistais apmarinęs.

Užnuodyti įgėlimai

Kai įkerta gyvatė, tuojau reikia tą vietą smarkiai, iki tos kūno dalies pabalimo, užveržti aukščiau įkirstos vietos. Ilgiau kaip dvi valandas taip užveržtos kojos laikyti negalima. Tuojau reikia iščiulpti žaizdą, jei burna nesužeista (Gyvatės nuodai išgerti nekenkia). Įkaitinti ugnyje galą drūtos adatos, vielos ar vinies, įkišti į žaizdą ir ilgai ten palaikyti (žaizda nedidelė, kaip adatos dūris) arba užpilti ant jos valerijonų lašų arba degtinės. Tuoj ligonį siųsti pas gydytoją.

Bitės, širšės, uodo įgeltą vietą tuoj patepti amoniaku. Jei labai niežti— degantį papiroso ar cigaro galą taip priartinti prie įgeltos vietos, kad būtų jaučiamas didelis, vos pakenčiamas, karštis, bet kad nesudegtų; palaikyti taip kokias 3 minutes ir niežėjimas pereis.

MOTERŲ DARBAI

Virtuvės baltinimas

Virtuvė turi būti nuolat švari, šviesi, jauki. Tada virtuvėje galima bus pagaminti švarius, sveikus valgius ir dirbant gerai jaustis. Dėl to virtuvė reikia dažnai ne tiktai valyti, bet ir baltyti.

Prieinamiausias, paprasčiausias ir pigiausias virtuvės baltinimo būdas yra kalkėmis. Jos yra nebrangios, visur lengvai gaunamos, be to, prie jų reikia mažai priedų.

Virtuvė reikia baltinti du kartus per metus: pavasarį ir prieš žiemą. O krosnis ir virykla patartina dar dažniau baltinti, nes greičiau aprūksta ir apsiteršia. Dažnai baltinama virtuvė, krosnis ir virykla virtuvę padaro jaukesnę ir švaresnę, be to, sunaikinama visoki parazitai ir padaroma gera dezinfekcija.

Prieš baltinimą iš virtuvės reikia išnešti visus indus ir įrankius. Sienas reikia gerai nuvalyti, kad baltinant neįsiveltų į dažus dulkės, voratinkliai ir kiti nešvarumai. Patartinta baltinti sienas ir lubas. Tepti reikėtų du kartu, nes tada geriau ir gražiau išbaltinama.

Kalkės baltinimui turi būti labai geros: gerai išdegtos ir išgesintos, išsigulėjusios. Geriausia, kai išgesintos kalkės gulėjo duobėje apie 5 — 6 mėnesius. Jeigu tokių kalkių nėra, tai galima baltinti ir tomis, kurios duobėje gulėjo mažiausiai 2—3 savaites.

Prieš baltinimą kalkės praskiedžiamos vandeniu. Vandens reikia duoti tiek, kad pasidarytų tinkamo tirštumo skiedinys. Skystas skiedinys blogai nubaltina ir labai laistosi. Tirštas sunku paimti ir sunku ištepti. Kad kalkėmis nubaltintos sienos neteptų drabužių ir kitų daiktų ir kad netrupėtų, reikia į jų skiedinį įdėti kokių nors priedų. Priedų tam tikslui yra gana daug. Vieni jų geresni, o kiti blogesni. Pavyzdžiui, dažnai vartojama druska. 1 kg gesintų kalkių košės (dar tik iš duobės išimtos, neatskiestos) duodama apie 1/4 kg druskos. Bet druska drėgnesnėje vietoje sutraukia drėgmę. Dėl to toje vietoje siena esti aprasojusi ir, be to, greit pajuosta. Jos vietoje dažnai vartojamas alūnas, nuo kurio sienos nerasoja ir nejuoduoja. Jo duodama tiek pat, kaip ir druskos. Dar galima duoti miltų, bet nuo jų sienos greit pageltonuoja. Geriausia priemonė tam tikslui yra separuotas pienas. 2 — 3 kilogramams kalkių košės duodama apie 10 litrų separuoto (išvaryto per mašiną) pieno. Dar galima į tą mišinį įdėti apie pusė kilogramo varškės. Ji kalkes suklijuoja. Tada jos visai nebyra ir netepa.

Kad išbaltintos sienos atrodytų baltesnės, į kalkių skiedinį reikia įdėti truputį mėlynų dažų. Virtuvė reikėtų nudažyti, išbaltinti truputi melsva arba rausva spalva, nes šių spalvų labai nemėgsta musės.

Virtuvė baltinama apvaliu arba plokščiu teptuku. Pirmą kartą teptukas vedžiojamas įvairiomis kryptimis. Tokiu būdu užsidažo visi plyšiai. Antrą kartą teptukas vedžiojamas tiesiai nuo lubų iki grindų. Jeigu baltinama tik vieną kartą, tai teptukas iš karto vedžiojamas lygiai nuo lubų. Bet patartina išbaltinti du kartu. Tada daug geriau ir gražiau išsibaltina.

Rūgštynės žiemai

Žiemos metu sveikiausias ir gardžiausias valgis yra pagamintas iš daržovių. Bet mūsų šeimininkės žiemą daržovių labai mažai turi. Dažnai pakankamai neturi net kopūstų ir burokėlių. Stropi ir sumani šeimininkė vasarą gali prisigaminti sau tiek daržovių, kad jų užtektų iki pavasario. Pavyzdžiui, šiuo metu laukuose galima prisirinkti rūgštynių ir jų prisikonservuoti buteliuose visai žiemai. Daroma šitaip: Prirenkama jaunų rūgštynių ir nuskabomi jų koteliai. Paskui lapelius reikia nuplauti ir, pabėrus ant drobinės medžiagos, pavėsyje duoti nudžiūti. Kai lapeliai esti sausi, sumesti juos į verdantį vandenį ir tuoj nupilti į rėtį (sietą). Kai vanduo nuvarvės, lapeliai reikia sukapoti ar supiaustyti ir sudėti į gerai išvalytus butelius. Dedant, butelius reikia kelius kartus gerai sukrėsti, kad kuo daugiausiai tilptų rūgštynių. Kai butelis jau pilnas, iki kaklelio, reikia jis užkimšti šiltame ir verdančiame vandenyje išmirkytu kamščiu. Kamštį reikia pririšti stipria virvute, kad jis neišššoktų. Po to imamas katilas, ant jo dugno dedama truputis šieno, sustatomi buteliai ir tarp jų vėl pridedama šieno, kad buteliai nesusisiektų ir nesiektų katilo sienų ir dugno. Katilan pilamas šiltas vanduo. Jo reikia pripilti tiek, kad jis siektų butelių kaklus. Po to katilas statomas ant nedidelės ugnies, kad perstaigiai nesušiltų. Kai katile vanduo užvirs, tada jis turi nelabai virti per pusė valandos. Po pusės valandos katilas nuo ugnies nuimamas ir pamažu atauušinamas. Kai jau buteliai ataušta, tada kamščiai apliejami laku arba parafinu, kad nepatektų į butelius oras. Tokiu būdu paruoštos rūgštynės sudedamos vėsioje vietoje ir laikomos iki vartojimo.

Šaltos sriubos

Žemaitiška rūgšti sriuba. Reikia paimti viena stiklinė miežinių kruopų, pusantro litro šviežio saldaus pieno, druskos pagal skonį ir viena stiklinė varškės.

Į verdantį vandenį sudedamos nuplautos kruopos ir verdama, kol kruopos išverda, pasidaro minkštos. Tada kruopas užbaltinti pienu ir pagal skonį duoti druskos. Paskui ši sriuba reikia atvėsinti ir sudėti šaukštais varškę. Tokia sriuba vartojama kaitrų metu. Ji yra gaivinanti ir numarina troškulį.

Šaltbarščiai. Reikalinga paimti apie sauja žalių krapų ir žalių svogūnų, smulkiai juos supiaustyti ir, įdėjus į kokį nors bliūduką, ištrinti su druska. Paskui paimti jaunų burokėlių lapelių, taip pat smulkiai supiaustyti, apšutinti verdančiu vandeniu ir, nusunkus, sudėti į tą patį bliūdą, kur yra svogūnai su krapais. Tada įpilti 2—3 stiklines rūgščios grietinės ir apie 10 stiklinių virinto ir atauušinto vandens. Be to, įdėti 4 kietai išvirtus supiaustytus kiaušinius ir pora nestambiai piaustytų agurkų (pavasarį, kai agurkų dar nėra, galima apseiti ir be jų). Viską sudėjus, reikia paragauti, kad būtų kiek reikiant druskos ir rūgšties. Jei rūgšties trūksta, tai galima įpilti šiek tiek acto esencijos.

Jei toki barščiai gaminami pietums, tai geriausia juos išvirti iš ryto ir laikyti šaltoje vietoje. Duoti į stalą su virtomis bulvėmis.

Šiltbarščiai su rūgusiu pienu. Paimti porą litrų gero rūgusio pieno, pridėti pusę stiklinės rūgščios grietinės ir druskos iki skonio ir gerai išplakti.

Kelis raudonus burokėlius gerai išvirti, nulupti ir sutarkavus stambiai tarkuojančia tarka, ar labai smulkiai supiaustčius, sudėti į išplaktą rūgusį pieną. Pridėti smulkiai supiaustytų žalių krapų ir svogūnų, kietai virtų ir sukapotų kiaušinių ir šiek tiek maltų pipirų. Be to, dar jei yra, įdėti smulkiai supiaustytą žalią agurką.

Gerai išmaišyti ir duoti į stalą su bulvėmis.

Grietinės sriuba. Paimti 1 literį geros saldžios grietinėlės. Atskirai ištrinti 4 trynius su 1/3 stiklinės smulkaus cukraus ir, sumaišius su grietinėle, užkaisti ant lėtos ugnies, nuolat plakant. Laikyti ant ugnies tol, kol pradės tirštėti, bet tik žiūrėti, kad neužvirtų.

Kai bent kiek sutirštės, nukaisti ir pastatyti vėsioje vietoje.

Atskirai užkaisti bent kiek saldaus pieno ir kai užvirs, atsargiai sudėti į jį stambiais gabalais kietai suplaktus kiaušinių baltymus. Porą kartų užvirinti ir išgriebti juos iš pieno, sudėti į grietinėlės sriubą.

Kai visiškai atauš, duoti į stalą.

Keletas patarimų

1. *Norint turėti gražius, baltus baltinius,* baigiant skalbti, į paskutinį plovimo ar lazurkų vandenį įpilti sekančio mišinio: 3 dalis spirito ir 1 dalį terpentino. Vienam kibirui vandens duodama du šaukštai šio mišinio.

2. *Kaip impregnuoti (padaryti vandens neperleidžiančią) medžiagą?* Padaryti skystą klijų skiedinį. (Galima tam pavartoti stalių klijus, kuriuos iš anksto reikia užpilti šaltu vandeniu). Vienam litrui šio skiedinio pridėti 25 gr. kalio bichromato, (gaunama vaistinėje), išmaišyti ir į jį pamerkti medžiagą. Mirkyti tol, kol medžiaga prisitrauks šio skiedinio. Tai truks apie 1/2 valandos. Poto medžiagą lengvai nuspausti ir džiovinti tamsioje patalpoje.

Skendimai ir perkūnijos

Greta daugelio malonumų, vasara turi daug ir savo pavojų. Prie jų pirmoje eilėje tenka priskaityti skendimus ir žaibo trenkimus, perkūnijas.

Maudymasis upėje ir ežere yra sveikas dalykas, jeigu tik atsargiai juo naudojamasi. Tačiau šis malonumas labai dažnai virsta nelaime, nes tenka skęsti arba ir nuskęsti. Kiekvieną vasarą nuskęsta gana daug žmonių. Nuskęsta besimaudydami tie, kurie neatsargiai maudosi. Ši nelaimė ištinka maudantis nežinomoje vietoje ir perdaug pasitikint savo jėgomis. Labai dažnai besimaudąs pasileidžia plaukti per ežerą ar upę, manydamas, kad jis stiprus, geras plaukikas. Bet kiek paplaukęs nuvargsta arba nusigąsta, kad taip toli nuo vieno ir antro kranto, ir pradeda skęsti. Dažnai besimaudantis nori pasirodyti savo draugams, kad jis moka gerai plaukti ir leidžiasi į dideles gelmes, iš kur su dideliu vargu grįžta arba ir nuskęsta. Visai teisingai sakoma, kad dažniausiai nuskęsta mokantieji gerai plaukti, nes jie, pasitikėdami savo gabumais, užmiršta atsargumą.

Taip pat nemaža kasmet nuskęsta mažų vaikų ir jaunuolių, kurie maudosi vieni, be suaugusiųjų priežiūros.

Taigi neatsargumas ir netinkama priežiūra arba stoka jos yra svarbiausios skendimo ir prigėrimo priežastys. Žinoma, pasitaiko, kad ir atsargus žmogus prigeria, pav., jeigu esti nesveikas. Dažnai pasitaiko, kad labai iškaitęs ir įšilęs žmogus staiga šoka į šaltoką vandenį ir gilesnėje vietoje nuskęsta, nes įvyksta paraližas.

Iš viso to, kas čia buvo pasakyta, trumpai suglaudus, reikia atsiminti, kad negalima maudytis draudžiamose vietose, neplaukti toli nuo krantų, neleisti vieniems vaikams maudytis, atsargiai maudytis nežinomoje vietoje, sukaitus nešokti staiga į vandenį.

Be to, visi turėtų žinoti, kaip reikia skenduolis gelbėti ir kaip jam suteikti pirmoji pagalba.

Antra vasaros nelaimė, kuri ištinka netikėtai, tai perkūnija, žaibo trenkimas. Jeigu trobos neapsaugotos žaibolaidomis (perkūnsargiais) arba jeigu jos sugadintos ir tuo metu žaibas uždega trobas, tai nieko nepadarysi. Dėl to nieko negalima kaltinti, o tik pats save. Bet dažnai žaibas pataiko ir į žmones ir juos užmuša arba labai sužeidžia. Šiuo atveju irgi pats žmogus yra kaltas. Užėjus perkūnijai, jeigu sėdima pirkioje, reikia uždaryti langus, duris, užstumti dumtraukius (juškas) ir nesėdėti atsirėmus į sieną. Jeigu perkūnija užklumpa žmogų laukuose, tuomet negalima stoti po aukštu medžiu. Jei medžių yra daug, tai nesislėpti po tais medžiais, kurių lapai yra smaili ir ilgi. Gluosnis, eglė, pušis yra labai pavojingi medžiai perkūnijos metu. Taipgi perkūnijos metu negalima nešti ant pečių dalgių ir kitų metalinių daiktų. Nepatartina stovėti arti gyvulių, ypač arti raguočių, į kuriuos dažnai trenkia perkūnas. Miške stoti reikia ne po medžiu, bet po krūmais. Esant lygiame lauke, kur arti nėra nei namų nei medžių, perkūnijos metu geriausiai atsisėsti ir sėdėti. Negalima eiti, o juo labiau bėgti. Geriau, tegul lietus sulyja, sumerkia besėdint, negu bėgant arba einant patekti pavojun ir būti žaibo nutrenktam.

Ir šiuo atveju reikėtų visiems mokėti gelbėti žaibo nutrenktuosius.

Kaip naikinti muses

Musės platina įvairias apkrečiamas ligas, teršia maistą, sienas, baldus ir kitus daiktus, įpuola į sriubą, pieną, grietinę ir tokiu būdu gadina šiuos maisto produktus, kankina ir erzina žmones miegant ir dirbant, įgrista visiems iki gyvo kaulo. Todėl musės reikia visomis priemonėmis naikinti. Ypatingai reikia neduoti joms dugintis, veistis.

Musės veisiasi (deda kiaušinėlius) mėšle, ypatingai šviežiame arklių, kiaulių, galvijų ir išvietėse, sąšlavų dėžėse, mėšlynuose. Dėl to ant kiemo, aplink namus nelaikyti mėšlo, sąšlavų dėžes sandariai uždaryti, išvietes dažnai valyti ir mėšlą apibarstyti negesintomis kalkėmis, nelaikyti mėšlyno prie tvartų, tvartų sienas išbaltinti kalkių skiediniu, įmaišant į jį kreozoto arba alūno (50 litrų skiedinio imti 1 kg alūno arba 1/8 kg kreozoto) ir mėlynų dažų. Virtuvėje nelaikyti ant stalo, lentynų ir kitose atvirose vietose valgio gaminių, sąšlavų, pamazgų ir kitų daiktų, kuriais musės maitinasi. Virtuvės lange įtaisyti tankų tinklą arba merlę, kad langą atidarius nepakliūtų iš oro musės. Be to, musės visokiais būdais reikia naikinti.

Naikinimo būdų yra labai daug. Čia suminėsime prastesnius ir lengvesnius, kurie visiems prieinami.

Visokių nuodų ir musiagaudžių galima pirkti krautuvėse. Bet tai galima pasidaryti ir namie. Gana geri nuodai padaromi, imant natrio arsenato 1/2% tirpinį. Vienam buteliui (3/4 l.) vandens imti šio tirpinio arbatinį šaukštelį. Ant butelio būtinai užklijuoti parašą, „nuodai" ir laikyti tokioje vietoje, kur neprieina vaikai. To tirpinio įpilama į lėkštę, įdedama paprasto popierio viena kitą juostelė ir ant viršaus užbarstoma cukraus. Kai lėkštėje vanduo išgaruoja, tai galima užpilti paprasto vandens, nes nuodai lieka neišgaravę. Taip pakartoti galima 3—4 kartus. Musėms nuodingą skystimą galima padaryti ir iš formalino. Tam reikalui įmama vienam litrui saldyto vandens — 100 gr. 4% stiprumo formalino. Paskui elgiamasi panašiai, kaip ir su aukščiau aprašytais nuodais.

Reikia saugoti, kad apsinuodijusios musės nepapultų į valgį, o taip pat, kad prie tų nuodų neprieitų vaikai. Su šiais nuodais muses patartina nuodyti ir tvartuose.

Be to, muses galima gaudyti ir limpančiais popieriais. Jų galima ir namie pasigaminti. Reikia paimti 150 gr. eglių sakų, 25 gr. vaško ir 125 gr. kalifonijos. Visa tai gerai susmulkinti ir šildyti ant ugnies. Taip pagaminti klijai tepami ant ilgais diržais supiaustyto vaškinio popierio, vadinamo pergamentu. Neblogai musės gaudomos ir tam tyčia padarytais buteliais. Be to, kai kurios šeimininkės prasimano ir kitokius gaudymo būdus. Pav., palubėj pakabina maišą, žemyn skylę, į kurį pritaiso šluotą. Musės į tą maišą noriai lenda paėsti. Po kiek laiko maišas nuimamas ir jame esančios musės sunaikinamos. Taip pat musės mielai eina nakvoti į pakabintas šluotas. Sutemus tos šluotos atsargiai nuimamos, išnešamos laukan ir ten esančios musės sunaikinamos. Muses iš gyvenamo namo galima išvaryti. Tam reikalui vidurdienį vienas langas atidaromas, o visi kiti užtamsinami. Paskui su vanta ar šiaip kokiu skuduru genamos nuo sienų, lubų, krosnies esančios musės. Šios skrenda pro atidarytą langą laukan.

Bet pirmoje vietoje visur turi būti švariai, laiku suplauti indai ir sudėti musėms neprieinamoje vietoje. Jei musės neras troboj joms pakankamai maisto, bus padėta kiek nuodų, pakabintas limpantis papieris, tai nebus ir musių.

Žemės ūkio gaminių kainos

Šių metų birželio 17 d., Vilniaus Javų-Prekių Biržos pranešimu, buvo mokama už 100 kg auks.

Rugiai	18.00—16.75
Kviečiai	25.50—23.25
Miežiai	16.75—15.50
Avižos	16.75—18.25
Grikiai	15.25—16.25
Vikiai	18.00—19.00
Lubinas (mėlynas)	12.75—13.50
Kvietinės sėlenos	11.00—11.50
Ruginės sėlenos	11.00—11.50
Sviestas 1 kg I rūšies urme	2.30
„ „ „ detal.	2.60
„ „ II rūšies urme	2.40
„ „ „ detal.	2.10
„ „ III rūšies urme	1.80
„ „ „ detal.	2.40
Kiaušinių kapa	3.00—3.60
„ štuka	5—8 sk.

Atsakomasis redaktorius ir leidėjas LIUDVIKAS CICĖNAS. „RUCH" spaustuvė, Vilnius, Totorių g. 6.